

tasks in connection with this offering the most effective methods of promoting such forms of dialogic communication in choirs.

Key words: the future teachers of music, conducting and choral activities, choirmaster, choir.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д-р пед. наук., проф. Коваль Л. В.

УДК 37.036 – 053.6:792.8

Л. М. Гусаченко

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

Актуальність проблеми. У новому Державному стандарті початкової загальної освіти, який впроваджується з 1 вересня 2012 року, зазначається, що однією з міжпредметних компетентностей, яка забезпечує здатність орієнтуватися в різних сферах життєдіяльності та формується під час опанування різних видів мистецтва є естетична компетентність. У структурі естетичної компетентності особистості виокремлюється хореографічна, що тлумачиться як здатність до пізнавальної і практичної діяльності у хореографічному мистецтві [1].

Хореографія у сучасній школі вивчається як складовий компонент освітньої галузі «Мистецтво», вона входить до мистецько-синтетичної змістової лінії і реалізується шляхом вивчення окремого предмету (як факультативного курсу) або у позакласній гуртковій роботі. Виховання засобами хореографічного мистецтва займає наразі все більше місце у системі естетичного виховання.

Аналіз педагогічної та методичної літератури доводить, що естетичному вихованню приділяється значна увага в роботах філософів, педагогів, психологів як минулих часів (Ю. Борєв, Л. Виготський, О. Лосєв, Б. Лихачов та ін.), так і сьогодення (І. Бєх, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Рудницька, Г. Шевченко тощо). Останнім часом з'явилися глибокі дослідження в царині естетичного виховання школярів різними засобами, у тому числі хореографії. Науковці, які вивчають вплив танцювального мистецтва та розвиток особистості дитини (Ю. Гончаренко [2], А. Шевчук [3]), стверджують, що хореографічне мистецтво відіграє значну роль у пізнанні молодшим школярем навколишнього світу й усвідомлення свого місця в ньому. Набуваючи знань про середовище, традиції, звичаї різних народів через ознайомлення з їхнім танцювальним мистецтвом, учні пізнають культуру світу, розширюють і збагачують свій світогляд. Участь в танцях дає

можливість доторкнутися до джерел хореографічного мистецтва. Фольклорні музично-хореографічні дійства, що є доступною, цікавою формою навчання, виховують любов до народу, рідного краю, повагу до культурних традицій, прагнення до їхнього ушанування та збереження.

Враховуючи актуальність проблеми залучення хореографічного мистецтва до естетичного виховання школярів, метою даної статті є аналіз нових програм з ритміки і хореографії, що їх пропонують для використання у викладанні факультативних курсів у початковій школі та у позакласній і позашкільній виховній роботі.

Підкреслемо, що окремого предмету у початковій школі, такого як «Хореографія» чи «Ритміка», за вимогами Державного стандарту початкової освіти, не вводиться. Передбачається залучення елементів хореографічного мистецтва та музично-ритмічних рухів до уроків «Музики» чи інтегрованого курсу «Мистецтво». Спеціальний рухово-хореографічний розвиток молодших школярів здійснюється лише в школах профільного навчання, спеціалізованих загальноосвітніх навчальних закладах з поглибленим вивченням мистецьких дисциплін. Іноді у школах водяться факультативні курси з хореографії чи ритміки, які створюються за рахунок годин варіативної складової навчальних планів. Отже, у навчальному процесі шкіл хореографічне виховання все ще ґрунтується на досвіді позашкільної і позаурочної роботи. Відбувається недооцінка виховних можливостей хореографічного мистецтва у розвитку фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей дітей вчителями, майже відсутні сучасні технології хореографічного виховання, що загалом спричиняє ставлення до хореографії як до необов'язкового і другорядного предмета.

Наразі почалося оновлення змісту хореографічного навчання в масовій школі, що орієнтується на загальнокультурні виховні цінності цього мистецтва, розробляються нові підходи до впровадження хореографічного мистецтва у навчально-виховний процес початкової школи.

Вимоги нового Державного стандарту загальної початкової освіти у галузі хореографічного мистецтва (як одного з напрямків мистецької освіти) вимагають усвідомлення учнями таких знань і умінь, як-от:

- роль і місце хореографічного мистецтва у житті людей (учні повинні мати уявлення про хореографічне мистецтво як можливість вираження емоційного стану людини та про роль хореографії у житті людей);
- мова хореографії, основні види танцю (класичний, народний, бальний, сценічний, побутовий тощо);
- танець як основа хореографічної діяльності (учні мають знати складові танцю; володіти елементами народно-сценічних та бальних танців); хореографічне мистецтво в Україні, фольклорні джерела (учні повинні мати уявлення про український народний танець, регіональні особливості танцю);

- хореографія як синтетичний вид мистецтва (учні набувають уявлення про особливості хореографії та її зв'язок з музикою, сценографією (костюм, декорації);
- розвиток артистичності, фантазії, творчої уяви [1].

Нині створено значну кількість програм для факультативних курсів та гурткової позашкільної хореографічної роботи, мета якої полягає у наданні учням основ загальної хореографічної підготовки, розвитку їхніх творчих здібностей, вираженні дитячої особистості у хореографічній творчості, мовою хореографічного мистецтва. Розглянемо деякі з них.

Найцікавіші, на нашу думку, програми створені для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю, де учнів намагаються залучити до кількох видів мистецтва, підняти загальний рівень їхньої естетичної вихованості, розширити естетико-мистецтвознавчий світогляд:

1. В. Рагозіна, О. Попик «Хореографія» (1 – 12 класи), яка передбачає оволодіння основами виразного руху (колективно-порядкові, ритмічні, партерні, гімнастичні вправи), танцювальними елементами і танцями на підготовчому етапі навчання, основами класичного, народно-сценічного, сучасного бального танцю, а також пропонує участь в імпрровізаціях та музичних іграх. Програма розрахована на 12 років, молодші класи охоплені підготовчим (1 – 2 кл.) та початковим (3 – 4 кл.) етапом.

2. А. Тараканова «Хореографія» (1 – 4 класи), метою якої є сприяння естетичному вихованню і фізичному розвитку молоді. Серед завдань програми – надання дітям початкової хореографічної підготовки, виявлення нахилів дітей і задоволення їхньої потреби в руховій активності; розвиток почуття ритму, хореографічної виразності, координації рухів; виховання художнього смаку, навичок сприймання мистецтва танцю.

3. В. Рагозіна, О. Попик «Ритміка» (1-5 класи). Метою цієї програми є художньо-естетичне і фізичне виховання дітей, зміцнення їх організму та формування власного ставлення до музичних образів. Автори програми з ритміки намагаються розв'язати різноманітні завдання, серед яких окрім традиційних є й оздоровчі (зміцнення дитячого організму), і корекційні (корекція фізичних і психічних недоліків). Програма вміщує такі розділи: музично-ритмічні рухи, ритміко-гімнастичні вправи, ритмо-мовні вправи, ритмічні вправи з дитячими музичними інструментами, танцювальні рухи і танці, імпрровізація рухів. Тематична побудова програми відповідає особливостям молодшого шкільного віку («У гості до казки», «Давайте всі разом, як я!» та ін.).

Названі програми мають чітку будову, логіку поступового опанування мистецтва танцю та розвитку хореографічних здібностей і

без сумніву можуть використовуватися як факультативні у загальноосвітніх школах різного типу.

Окрім того, створені програми з навчання ритміки і хореографії дітей з певними вадами, приміром «Програма з ритміки для спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей зі зниженим зором (1—4 класи)» [7]. Її автори – В. Ремажевська, директор НРЦ «Левеня» м. Луганська, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри корекційної педагогіки ЛОШПО та Л. Іващенко, вчитель музики та ритміки, на перший план виводять корекційні та оздоровчі завдання: виховання правильної постави і ходи, граційності рухів; корекцію порушень загальної та дрібної моторики, корекцію недостатньої диференційованості й координованості рухів у просторі й часі та ін.

Для дітей, які займаються у вокальних студіях, де навчаються хорового, ансамблевого та сольного співу, створена програма «Сценічний рух та основи хореографії для вокальних колективів» [8]. Її авторка – Л. Харченко, керівник хореографічного гуртка позашкільного навчального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості» у м. Черкаси – у якості головного завдання хореографічних занять висуває розвиток у співаків правильної постави, уміння чітко і правильно керувати своїм тілом, правильно розподіляти сценічний простір та рухатись по сцені під час співу. Вільний рух під час співу, органічне поєднання співу і руху є невід'ємною частиною успішних виступів вокалістів на сцені, для багатьох виконавців-співаків саме відсутність хореографічних навичок, невміння вільно керувати рухами свого тіла стає перешкодою для творчого зростання. Отже, запропонована Л. Харченко програма викликає неабиякий інтерес.

Серед регіональних авторських програм, які стосуються естетичного виховання молодших школярів засобами хореографічного мистецтва слід назвати також програму факультативу корекційної спрямованості «Музично-ритмічне виховання з елементами психогімнастики для учнів 3-4 класів», укладену Т. Олімпієвою, вчителем фізичної культури, та В. Сидоріною, практичним психологом Харківської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 147. У цій програмі хореографічне мистецтво, окрім розвитку загально-естетичних якостей особистості, культури руху та хореографічних здібностей, виступає разом із музикою як ефективний арт-терапевтичний засіб.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку естетичної культури молоді створено значну кількість програм для занять ритмікою і хореографією, при чому ці програми можуть бути використані як у звичайній загальноосвітній школі (для викладання факультативного курсу), так і у діяльності позашкільних навчально-виховних закладів.

Узагальнюючи вищесказане, відзначимо, використання хореографічного мистецтва для загально естетичного розвитку школярів стає все більш актуальним на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії і практики.

Крім того, заняття хореографією у молодшому шкільному віці важливі для фізичного розвитку дітей, оскільки у цьому віці продовжують формуватися кістковий та м'язовий апарати, внутрішні органи. Ритмічно-хореографічні заняття сприяють корекції фігури, постави, дають можливість коригувати певні фізичні і психологічні вади (перевтому, м'язова млявість, затримка рухливості, надмірне збудження, викривлення хребта та ін.), і таким чином покращують загальний фізичний розвиток дітей.

Саме тому на сучасному етапі відбувається оновлення змісту хореографічного навчання в загальноосвітній школі, що орієнтується на загально-естетичні й виховні цінності цього мистецтва, йде розробка нових підходів його реалізації у навчально-виховному процесі.

Список використаної літератури

- 1. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти** / Кабінет міністрів України. Постанова від 20 квітня 2011 р. № 462 [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF.2>. **2. Гончаренко Ю. В.** Естетичне виховання учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 – теорія та методика виховання / Ю. В. Гончаренко; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Луганськ, 2009. **3. Шевчук А.** Вплив українських музично-хореографічних традицій на музично-руховий розвиток старших дошкільників / А. С. Шевчук. – К. : Либідь, 2005. – 154 с. **4. Рагозіна В., Попик О.** Хореографія. 1-12 класи. Програма курсу за вибором / В. Рагозіна, О. Попик // Програми факультативних курсів за вибором для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю / Упоряд. О. В. Корнілова, О. В. Гайдамака. – Х. : Ранок, 2009. – С. 4-27. **5. Тараканова А.** Хореографія (1 – 4 класи). Програма курсу за вибором / А. Тараканова // Програми факультативних курсів за вибором для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю / Упоряд. О. В. Корнілова, О. В. Гайдамака. – Х. : Ранок, 2009. – С. 27-36. **6. Рагозіна В., Попик О.** Ритміка. 1-5 класи. Програма курсу за вибором / В. Рагозіна, О. Попик // Програми факультативних курсів за вибором для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю / Упоряд. О. В. Корнілова, О. В. Гайдамака. – Х. : Ранок, 2009. – С. 43-59. **7. Ремажевська В., Іващенко Л.** Програма з ритміки для спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей зі зниженим зором (1—4 класи) / В. Ремажевська, Л. Іващенко. – Луганськ, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/...program/rytmika.doc. **8. Харченко Л.** Сценічний рух та основи хореографії для вокальних колективів / Л. О. Харченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oipopp.edsp.net/component?option=com_dcr/dcrTask,dcrDetails/catid,4464/dcrId,3669/Itemid,50/

Гусаченко Л. М. Естетичне виховання молодших школярів засобами хореографічного мистецтва

У статті висвітлені актуальні питання естетичного виховання молоді на сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти, визначене місце хореографічного мистецтва у загальній системі естетичного виховання, проаналізовані нові програми з ритміки та хореографії для учнів початкових класів.

Ключові слова: естетичне виховання, ритміка і хореографія, молодші школярі.

Гусаченко Л. Н. Эстетическое воспитание подрастающего поколения средствами хореографического искусства.

В статье освещены актуальные проблемы эстетического воспитания подрастающего поколения на современном этапе развития отечественного образования, определено место хореографического искусства в системе эстетического воспитания, проанализированы новые программы по ритмике и хореографии для учащихся начальных классов.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, ритмика и хореография, младшие школьники.

Gusachenko L. N. Esthetic Education of the Coming Generation by the Means of Choreography Art

The article highlights the urgent problem of contemporary school, which concerns esthetic education of the coming generation. Esthetic competence is defined as an element of interdisciplinary competence, which sustains the ability to properly comprehend various spheres of human activities and can be obtained through acquaintance with a certain kind of art. The author reveals the place choreography holds in the system of esthetic education and the requirements provided by State standard of primary education for the knowledge and skills of pupils in choreography. The analysis of new programs on rhythmic and choreography for primary school proved that the most interesting among them are the ones designed for specialized music schools as they induce pupils' interest in art and broaden their esthetic outlook. It is noted that there has appeared the programs on rhythmic and choreography for disabled children, meant to set forth objectives of correction and rehabilitation, and specialized programs for studio work. Some interesting programs are made on the basis of art therapy conceptions. As a conclusion it is stated that nowadays one can observe the content of school choreographic education to be radically innovated due to new approaches to realization of general objectives of esthetic education.

Key words: esthetic education, rhythmic and choreography, junior schoolchildren.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – канд. мистецтвознав., доц. Гаврілова Л. Г.